

7. Ивашова М. С. Структурно-семантические особенности сравнительных конструкций во французском и русском языках в их сопоставлении (на материале художественных переводов) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.20 „Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / М. С. Ивашова. – М., 2009. – 26 с.
8. Лолаева И. Г. Изучение сравнительных конструкций как средство развития русской речи учащихся осетинской национальной школы : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)” / И. Г. Лолаева. – Владикавказ, 2002. – 20 с.
9. Огольцев В. М. Устойчивые сравнения в системе русской фразеологии / В.М. Огольцев. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1978. – 159 с.
10. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Гос.изд-во иностр.и нац.словарей, 1961. – 900 с.
11. Постникова С. В. К вопросу о центре функционально-семантического поля сравнения (на материале немецкого языка) / С.В. Постникова // Вестн. Нижегород. ун-та им. Н.И. Лобачевского. – Иркутск : 2009. – № 5. – С. 272–276.
12. Томашевский Б. В. Стилистика / Б. В. Томашевский. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1983. – 204 с.
13. Фролов И. Т. Философский словарь / И. Т. Фролов. – 6-е изд. перераб., доп. – М.: Политиздат, 1991. – 559 с.
14. Черемисина М. И. Сравнительные конструкции русского языка / М.И. Черемисина. – М. : КомКнига, 2006. – 272 с.
15. Шаповалова Н. П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові : автореф. ... дис. канд. філ. наук : 10.02.01 „Українська мова” / Н. П. Шаповалова. – Дніпропетровськ, 1998. – 20 с.
16. Barcy P. Les figures de style / P. Barcy. – Paris, 1992. – 72 p.
17. Hahnemann S. Vergleich als Vergleich : zur Syntax und Semantik ausgewählter Vergleichstrukturen mit als und wie im Deutschen / S. Hahnemann. – Tübingen : Niemeyer, 1999. – 340 S.
18. Mann T. Buddenbrooks. Verfall einer Familie / T. Mann. – Moskau : Verlag für fremdsprachige Literatur, 1963. – 686 S.

Лариса Лисейко
(Миколаїв)

СТАНОВЛЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДУ СЕРЕДНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Розглядається становлення середньовірхньонімецької мови, її нормування в середньовірхньонімецьких творах. З'ясовується стан лексичного складу періоду середньовірхньонімецької мови з його діалектними відмінностями, пояснюється характер та значення запозичень. Аналізуються особливості значень лексичних одиниць, а також намагання представників літератури, містики, науки вживати тільки німецькомовну лексику та їх відмову від латини.

Ключові слова: запозичення, вільне мистецтво, містика, література, абстрактна лексика.

Рассматривается становление средневенгерского языка, его нормирование в средневековых произведениях. Представлен лексический состав средневекового периода с его диалектными отличиями, определяется характер и значение заимствований. Анализируются особенности значений лексических единиц, а также попытки представителей литературы, мистики, науки употреблять только немецкоязычную лексику и их отказ от латинского языка.

Ключевые слова: заимствование, свободное искусство, мистика, литература, абстрактная лексика.

The given article considers the formation of High Middle German language, its normalization in the works of Middle Age. The study presents the state of Middle Ages lexical forms, with its dialectical differences, explains the character and loanwords meanings. The given article analyzes peculiarities of lexical unit meanings. Middle High German lexical system acquires the wave of ancient education. It belongs to creation of Meistersingers and to the instructive poetry. It becomes the distinguishing feature of humanism which has little general lines with a game and seven arts already. Only during a humanistic epoch there is a turn to the ancient method of expression and gets a new evaluation and awareness of life of man. The words of foreign origin of late Middle Ages belong to one. For this purpose it is necessary to understand linguistic copulas from the cultural context.

The representatives of literature, mysticism, science, tried in dark ages to use only a German vocabulary and renounced Latin, but when a vocabulary was not enough by the mother tongue, applied for help to the Latin dictionaries. Together with loan-words in forming of scientific terminology a considerable role was played by an abstract vocabulary. Break between the Latin ideal and value of the native German woke up for scientists and poets conscious attitude toward a language. The ways of becoming of philology are listed above demonstrate development and distribution of lexical composition of the German language foremost in light sciences and monasteries researches of which make the prospect of subsequent researches.

Key words: adoption, free art, mysticism, literature, abstract vocabulary.

Актуальність. Для справжнього розуміння мови необхідні соціологічні реалії часу з усіма дієвими сферами, а саме – духовними, соціальними, економічними, технічними та політичними. Як відомо, мова – це засіб та вираження комунікації суспільства або групи, що відображає потреби або ставлення до життя того чи іншого суспільства або групи людей. Внаслідок цих процесів цілком зрозумілим стає той факт, що система мови постійно змінюється, як щодо форми, так і щодо змісту, тому діахронічні дослідження завжди будуть актуальними. **Метою** статті є опис мовних змін з урахуванням розмірів просторів, соціальних прошарків і ситуацій. До того ж мова не тільки сигналізує звідки ми, до чого придатні та до кого належимо, а й надає цінності нашим індивідуальним, родовим або етичним правам [2, с. 180].

Тому **завдання** полягає в дослідженні мови, яке повинно супроводжуватися внутрішньолінгвістичним аналізом у постійній зміні

життєвих умов групи, для якої вона виступає засобом та способом комунікації. Мовознавці мають все частіше звертати увагу на зв'язок мова – людина та людина – мова, особливо там, де йдеться про давні форми існування мови. Для цього необхідно розуміти мовні зв'язки не тільки з лінгвістичного контексту, з систем, з елементів на фонологічному, морфологічному, синтаксичному та семантичному рівнях, а також із культурного контексту [11, с. 269]. Так віршований твір середньовіччя не може бути правильно зрозумілим без всебічних знань культурної традиції, філософсько-теологічної ситуації та інших різних течій того часу. Так синтаксис середньовіччя відрізняється подовженим варіантом у побудові речення унаслідок прагнення до широти, прикрашення та пояснення [8, с. 136].

Середньовісньонімецький лексичний склад перебуває під впливом античності. Особливо це стосується творчості майстер-зінгерів і повчальної поезії і стає відмітною рисою гуманізму, який має мало спільних рис з грою та сімома мистецтвами. За гуманістичної епохи відбувається поворот до античного способу вираження та по-новому оцінюється й осмислюється життя людини. Середньовісньонімецька мова збагачується словами іншомовного походження пізнього середньовіччя. Вони є складовою частиною стилю, який виступає проти розвитку однозначності, вибагливості та величності [3, с. 230].

До найчастіше вживаних запозичень належать означення вільних мистецтв, система яких простежується спочатку в “Уельському гості”: *grammatica* – ‘граматика’, *dialectica* – ‘діалектика’, *rhetorica* – ‘риторика’, *arismetica* – ‘арифметика’, *geometrie* – ‘геометрія’, *musica* – ‘музика’, *astronomie* – ‘астрономія’, а також форми: *dialecticus*, *rhetoricus*, *geometer*, у Фельдеке зустрічаються форми *gèometras*; у фон дер Фогельвайде: *jèometras*, *arismeticus*, *musicus*, *astronomicus*. Згодом до цієї словникової тематики приєднуються слова з інших наук, зокрема у Томазіна *divinitas* – ‘ділити’, *physica* – ‘фізика’. Пізніше такі назви поширюються на мантійні науки: *alchimia* – ‘алхімія’, *agusrex* – ‘провісництво’, *astrologia* – ‘астрологія’, *augur* – ‘глумачення’, *chiromancia* – ‘хіромантія’, *geomancia* – ‘геомантія’, *hydromancia* – ‘гідромантія’, *nigromancia* – ‘занурення в темряву’, *ornomancia* – ‘устаткування’, *pedomancia* – ‘вивчення вітрів’, *piromancia* – ‘вивчення вибухів’ [4, с. 230].

Усі перераховані вище назви об’єднуються в єдину картину, яка по-різному заповнюється. До назв мистецтв належать означення зі

світських і духовних наук, які окремо або разом утворюють групи різних спрямувань. Так, назви благородного каміння були відомі ще з придворних часів як складові частини лицарської розкоші, найменування освічених поглядів як привід до алегоричних зображень вже в ранній духовній літературі: *aurer Moses* – ‘названий Моїсей’, *himmlisches Jerusalem* – ‘небесний Єрусалим’ на основі латинських уявлень. Ці терміни зафіксовано в ранніх коментарях Апокаліпсису, а з часом в “*Юному Тітурелі*”, *Вільгельма Австрійського*, *Мінеберга* та у майстерзінгерів. Серед інших зустрічаються астрономічні позначення: *firmanent* – ‘небо’, *planet* – ‘планета’, *sphaere* – ‘сфера’. У майстерзінгерів частіше вживаються вирази з області мистецтва співу і поезії, особливо демонструється сутність та наміри поезії: *discant* – ‘дискант’, *discantieren* – ‘співати дискантом’, *dissonanz* – ‘дисонанс’, *diapason* – ‘діапазон’, *diapente* – ‘квінта’, *diuwisediatesseron* – ‘кварта’, *mensur* – ‘такт’, *polieren* – ‘шліфувати’, *terz* – ‘терція’, *quart* – ‘четверта частина’, *quint* – ‘п’ята частина’, *quintieren* – ‘ділити на п’ять частин’ (у Мінеберга); *gebrochennoten* – ‘розраховані ноти’, *semitonien* – ‘напівтон’, *solieren* – ‘виконувати соло’, *tenor* – ‘тенор’, *visieren* – ‘візувати’. Значна кількість позначень припадає на сферу пізнавального вчення, науки про людину (хвороби, темпераменти) та право. Наведемо деякі приклади з них: *abstinieren* – ‘бути відсутнім’, *abyss* – ‘безодня, глибина’, *administrator* – ‘адміністратор’, *altissimus* – ‘старійшина’, *advocat* – ‘адвокат’, *accidenz* – ‘побічна обставина’, *animal* – ‘тварина’, *appellation* – ‘апеляція’, *appetit* – ‘апетит’, *argument* – ‘аргумент’, *centrum* – ‘центр’, *clausure* – ‘письмовий екзамен’, *constellacie* – ‘констеляція’, *decret* – ‘декрет’, *decretal* – ‘декретний’, *element* – ‘елемент’, *individia* – ‘індивід’, *jurist* – ‘юрист’, *kanzellarie* – ‘канцелярія’, *magister* – ‘магістр’, *norme* – ‘норма’, *fundament* – ‘фундамент’ [10]. У формі вживання перерахованих термінів існували різні ступені, від збереження латинського закінчення до непрямого відмінка, від наведення всіх виразів до їх повного онімечування, тобто зв’язку з німецькими закінченнями: *absolvierung* – ‘закінчення університету’, *elementisch* – ‘елементарний’, *materiell* – ‘матеріальний’, *natiurlich* – ‘звісно’, *personlich* – ‘особовий’, *sacramentlich* – ‘таємний’, *vormlich* – ‘формальний’ [1].

Часто в текстах іншомовні та німецькі слова вживалися поряд: *solution und gnad* – ‘рішення і милість’, *substancie oder wesen* – ‘матерія або речовина’ [9, с. 231].

Серед представників містики запозичене слово не мало особливого значення, у випадку, коло воно не було чужим для містики. Всі вживані лексичні одиниці зустрічалися й використовувалися в світській і духовній літературі. Це, безумовно, пов'язано з особливою суттю містики, яка мала на меті передавати латинські змісти середньовісньонімецькою мовою перед слухачами, а перш за все перед слухачками, які не знали латинської мови. Таким чином, основні найглибші думки містичних промов і оголошень промовлялися середньовісньонімецькою мовою. Саме це здебільшого відрізняє містику від інших літературних напрямків, оскільки як поезія, так і законодавство, документ і хроніка часто подають особливий матеріал переважно запозиченою лексикою, причому або за традицією, або тому що на той час просто не існувало відповідних слів середньовісньонімецькою [5, с. 6]. Наочним прикладом цього явища може бути правова мова або мова історії. Іншомовні слова, які все-таки вживалися містиками, мали дуже небагато спільних рис з їх вченням. Важливими поняттями з їх точки зору були: *esse* – ‘ессе’, *intellectus* – ‘інтелект’, *simplex* – ‘простий’, але інші вживалися в німецькому варіанті: *wesen* – ‘творіння’, *bescheidenheit* – ‘скромність’, *vernunft* – ‘розум’, інша група вживалася частково латиною, частково німецькою: *memoria (gehugnisse)* – ‘пам’ять’, *phantasie (bildung)* – ‘творення’, *substantie (understant)* – ‘істота’, *formieren (bilden)* – ‘формувати’, *transformieren (überbilden)* – ‘перетворювати’, *fundamentum (grunt)* – ‘основа’ [6, с. 22].

При цьому слід зазначити, що відкритим залишається питання про вживання іноземних слів. Можливо, це пов'язано з тим, як вже було зазначено, що певні речі просто не могли бути переданими середньовісньонімецькою мовою через брак мовних засобів.

З розвитком мови збільшувалась кількість вживаних в текстах слів німецькою, з часом спостерігається зростаюче оволодіння мовними засобами. У більшості текстів містиків запозичена лексика використовується для опису важливих речей або як засоби повчальних пояснень і теологічних обґрунтувань. Але при цьому слід наголосити, що запозичення ніколи не були для містиків складовою частиною промови, найчастіше використовувались наступні слова: *absolvieren* – ‘закінчувати навчальний заклад’, *apotheke* – ‘аптека’, *disciplin* – ‘дисципліна’, *exemplar* – ‘екземпляр’, *habitus* – ‘зовнішній вигляд’, *kor* – ‘хор’, *prophet* – ‘пророк’, *prologus* – ‘пролог’, *psalter* – ‘псалтир’, *student* – ‘студент’, *studieren* – ‘вивчати’, *subtil* – ‘субтильний’ [7].

Якщо раніше при оволодінні науками в мові спостерігалися тенденції до однозначності, то у представників містики, навпаки, – схиляння до абстракції. Засоби, якими різноманітно користувалася містика, можна було знайти в абстракції, яка стала помітною в мові поезії пізнього періоду. Вживання цього виду лексики спричинювалося прагненням до визначеності, ясності, навіть у випадку, коли автор не створював сам, а переймав словниковий запас з духовної літератури. Зокрема, у *Акермана*, *Мюгельна* зустрічається наступна лексика: *invluz* – ‘вплив’, *uzfluz* – ‘витік’, *indruc* – ‘враження’, *zeitwesen* – ‘суть часу’. Так звані квіткові поети надавали перевагу словам з закінченням *-unge*: *fürunge* – ‘спосіб дій’, *begrifunge* – ‘поняття’, *wesunge* – ‘буття’, субстантивований інфінітив вказував на вплив містики. При цьому було зовсім неважливим, який зміст вони мали. Для одного й того самого стилістичного явища визначальними могли бути різні духовні основи. Це, звісно, ускладнює пояснення, але все-таки допомагає встановити відповідність між містикою та пізньою поезією [8, с. 233].

Отже, проаналізувавши становлення та розвиток лексичного складу середньовіччя, ми дійшли наступних **висновків**: представники літератури, містики, науки в середньовіччі намагалися вживати тільки німецькомовну лексику та відмовлялися від латини. Коли ж не вистачало лексики рідною мовою, зверталися за допомогою до латинських словників. Разом із запозиченими словами у формуванні наукової термінології значну роль відіграла абстрактна лексика. Розрив між латинським ідеалом та цінністю рідної німецької мови пробуджував у вчених і поетів свідоме ставлення до мови. Перераховані вище шляхи становлення філології демонструють розвиток і поширення лексичного складу німецької мови перш за все у світлі науки і монастирів, дослідження яких становлять перспективу подальших досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Bach A. Geschichte der deutschen Sprache / Adolf Bach. – Heidelberg : Quelle&Meyer, 1956. – 360 S.
2. Coseriu E. Einführung in die Allgemeine Sprachwissenschaft / Eugen Coseriu. – Tübingen : A. Francke Verlag GmbH, 1988. – 329 S.
3. Dhondt J. Das frühe Mittelalter B.10. / Jan Dhondt. – Frankfurt am Main : Fischer Taschenbuch Verlag, 1990. – 397 S.
4. Dhondt J. Das Hochmittelalter B.11. / Jan Dhondt. – Frankfurt am Main : Fischer Taschenbuch Verlag, 1991. – 349 S.
5. Dittmar N. Sprache und soziale Rolle / Norbert Dittmar. – Hönigstein / Taunus :

- Athenäum Verlag GmbH, 1980. – 325 S.
6. Drozd L. Deutsche Fach- und Wissenschaftssprache / Leo Drozd. – Wiesbaden : Oscar Brandstetter Verlag KG, 1973. – 207 S.
 7. Hausherr-Maelzer M. Die Sprache des Patriarchats / Michael Hausherr-Maelzer. – Frankfurt am Main : Verlag Peter Lang GmbH, 1990. – 246 S.
 8. Eine neue Geschichte der deutschen Literatur. – Berlin : University Press, 2007. – 1219 S.
 9. Pretzel U. Mittelhochdeutsche Bedeutungskunde / Ulrich Pretzel. – Heidelberg : Carl Winter, 1982. – 296 S.
 10. Roelcke Th. Fachsprachen / Thorsten Roelcke. – Berlin : Erich Schmidt Verlag GmbH Co. KG, 2010. – 269 S.
 11. Sowinski B. Grundlagen des Studiums der Germanistik / Bernhard Sowinski. – Köln-Wien : Böhlaus Verlag, 1994. – 273 S.

Микола Ончуленко
(Чернівці)

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ “APPEAL” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Розглядаються підходи до виокремлення структури лексико-семантичного поля. Здійснено спробу реконструкції лексико-семантичного поля вербалізації концепту APPEAL в англійській мові. Стаття надає приклади різноманітних підходів до структури ЛСП APPEAL у сучасній лінгвістиці. Піднімається питання дослідження концептів за допомогою лексичних парадигм різного рівня.

Ключові слова: *концепт, лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, периферія, центр, ядро.*

Рассматриваются подходы к выделению структуры лексико-семантического поля. Осуществлена попытка реконструкции лексико-семантического поля вербализации концепта APPEAL в английском языке. В статье приводятся примеры разных подходов к структуре ЛСП APPEAL в современной лингвистике. Поднимается вопрос исследования концептов с помощью лексических парадигм разного уровня.

Ключевые слова: *концепт, лексико-семантическое поле, лексико-семантическая группа, периферия, центр, ядро.*

The article investigates approaches to the study of the lexico-semantic field. The reconstruction of the lexico-semantic field verbalizing the concept of APPEAL in the English language was carried out. The article gives examples of different approaches to the structure of the lexico-semantic field APPEAL in contemporary linguistics. The question of the concepts' study via lexical paradigms of various levels is risen.

Key words: *center, concept, core, lexico-semantic field, lexico-semantic group, periphery.*

Слова, як відомо, формують мовну картину світу, об'єднуючись у лексико-семантичні парадигми різного рівня на основі інтегральних або диференційних семантичних компонентів. Усвідомлення того, що словниковий склад мови не є механічною су-